

PREA MICI PENTRU O DECIZIE PREA MARE?

Alegerea unui profil nepotrivit în liceu poate avea consecințe semnificative pe termen lung asupra carierei

Martie 2024

Alina Botezat, Cristian Incaltarau, Sabina Ana Diac, Alexandra Claudia Grosu

Concluziile principale prezentate în acest *Policy Brief* se bazează pe o analiză exhaustivă descrisă în articolul publicat de către autorii raportului:

Having your career path decided too early: the effects of high school track on education-occupation mismatch, 2024, *International Journal of Manpower*, <https://doi.org/10.1108/IJM-03-2023-0123>.

This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS-UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2019-1726, within PNCDI III. Principal investigator: Alina Botezat.

Puncte cheie

- Specializarea timpurie presupune un risc crescut de a repartiza elevii către un profil de liceu nepotrivit lor, o alegere ce poate avea consecințe semnificative pe termen lung;
- Studenții care optează pentru un domeniu diferit în facultate față de profilul urmat în liceu au o probabilitate cu 4,2% mai mare de a nu lucra în domeniul studiat, după absolvirea studiilor superioare;
- Nepotrivirea dintre specializarea deținută și locul de muncă exercitat persistă în timp: primul loc de muncă are o influență puternică asupra parcursului profesional ulterior al absolvenților;
- Incompatibilitatea dintre specializarea deținută și ocupație are o serie de implicații negative, atât la nivel individual, cât și la nivel economic și social;
- Mai multă flexibilitate în schimbarea profilului de liceu, amânarea repartizării sau reducerea diferențelor de curriculum ar putea atenua urmările negative ale alegerii unui profil nepotrivit de liceu, contribuind astfel la îmbunătățirea parcursului educațional al elevilor.

36,6%

dintre angajații din România nu lucrează în domeniul în care și-au urmat studiile.
(Eurostat, 2022).

Contextul și importanța problemei

Cele mai recente date ne arată că România ocupa locul 1 în UE în ceea ce privește incompatibilitatea dintre studii și ocupație. Conform datelor din 2020, 36,6% dintre angajații din România nu lucrează în domeniul în care și-au urmat studiile, iar 17,1% dintre aceștia ocupă o poziție pentru care sunt supercalificați (Eurostat, 2022).

Incompatibilitatea dintre studiile urmate și ocupație are o serie de implicații negative, atât la nivel individual, cât și la nivel economic și social. La nivel individual, aceasta diminuează satisfacția la locul de muncă, dăunează motivației angajaților și scade potențialul de câștig al acestora. Angajații supracalificați câștigă, în medie, cu 17% mai puțin decât cei care lucrează într-o funcție compatibilă cu nivelul studiilor (OECD, 2019).

La nivel economic și social, incompatibilitatea dintre studii și ocupație implică o rentabilitate redusă a investițiilor publice în educație, inutilizarea capitalului uman, pierderea potențialului de productivitate și, prin urmare, subminează creșterea economică.

România ocupa **locul 1** în UE în ceea ce privește incompatibilitatea dintre studii și ocupație.

(Eurostat, 2022).

Cauzele nepotrivirii dintre specializarea deținută și locul de muncă sunt diverse – domeniul de studii, incertitudinile pieței muncii, factorii specifici locului de muncă sau caracteristicile individuale. Noi date ne arată

însă că există și o altă cauză, omisă până acum, care datează tocmai din timpul studiilor secundare superioare – alegerea unui profil nepotrivit în liceu.

Autorii articolului *Having your career path decided too early: the effects of high school track on education-occupation mismatch*, publicat în 2024, în revista *International Journal of Manpower*, au investigat măsura în care incompatibilitatea dintre studii și ocupație este predeterminată de alegerile făcute la începutul studiilor liceale cu privire la opțiunea privind profilul de studiu.

Metodologia și rezultatele cercetării

Lucrarea a utilizat cel mai complet set de date disponibil cu privire la parcursul profesional al absolvenților de studii superioare din România. Această bază de date, care include informații despre aproximativ 50.000 de absolvenți, a fost unul dintre rezultatele principale ale proiectului național numit *Absolvenții și Piața Muncii*, ce s-a adresat tuturor absolvenților de studii superioare din promoțiile 2005, 2006, 2009 și 2010, „realizând o *radiografie* detaliată a rezultatelor sistemului de învățământ superior din România” (APM, 2011). Prin urmare, setul de date utilizat este reprezentativ și conține informații detaliate despre parcursul educațional și profesional al participanților, precum și autoevaluarea acestora cu privire la măsura în care utilizează, la locul de muncă, cunoștințele dobândite pe parcursul studiilor, 1 și 5 ani după absolvire. Conform bazei de date rezultate, aproximativ 60% dintre absolvenții de studii superioare din România au urmat un profil diferit în liceu față de domeniul studiat în facultate.

Pe lângă volumul mare de date utilizat, pentru a asigura acuratețea rezultatelor, studiul a presupus realizarea unei matrici de corespondență între curricula studiilor secundare și terțiare, precum și utilizarea unor noi metode statistice. Metoda *entropy balancing* a fost utilizată pentru a controla măsura în care alegerea unui domeniu diferit de studii superioare a fost o alegere voluntară sau o consecință a repartizării locurilor disponibile, iar metoda *Oster* (2019) a fost utilizată pentru a controla variabilele neprevăzute ce ar putea influența rezultatele.

Absolvenții de studii superioare care au urmat un profil nepotrivit în liceu sunt mai predispuși să **nu** lucreze, după absolvire, în domeniul studiat în facultate.

Rezultatele arata că dacă între specializarea de la facultate și cea de la liceu nu este potrivire, riscul de angajare, imediat după absolvire, într-o slujbă

60% dintre

absolvenții de studii superioare din România au urmat un profil diferit în liceu față de domeniul studiat în facultate.

nepotrivită cu diploma de studii superioare, este semnificativ mai mare. Absolvenții de studii superioare care au urmat un profil nepotrivit în liceu sunt cu 4,2% mai predispuși să nu lucreze, după absolvire, în domeniul studiat în facultate (comparativ cu cei care și-au continuat parcursul educațional început în liceu).

5 ani mai târziu, efectul alegerii unui profil nepotrivit în liceu scade în intensitate. Cu toate acestea, literatura de specialitate atenționează cu privire la persistența incompatibilității dintre studii și ocupație – primul loc de muncă având o influență puternică asupra parcursului profesional ulterior al absolvenților. Prin urmare, un profil nepotrivit în liceu continuă să influențeze, în mod indirect, cariera ulterioară a absolvenților.

Concluzii și implicații

Proiectul de cercetare investighează măsura în care nepotrivirea dintre specializarea obținută și locul de muncă este determinată de lipsa de consecvență în parcursul educațional al absolvenților. O decizie luată de un absolvent de gimnaziu, bazată pe informații insuficiente cu privire la potențialul și abilitățile sale, poate avea consecințe semnificative pe termen lung asupra parcursului său profesional.

Specializarea timpurie are o serie de avantaje pentru cei care urmează o facultate compatibilă cu profilul studiat în liceu. Însă aceste avantaje sunt puse în umbră de numeroase dezavantaje: riscul crescut de a repartiza elevii către un profil de liceu nepotrivit și consecințele pe termen lung ale acestei decizii asupra carierei lor ulterioare.

Odată repartizați unui anumit profil de liceu, elevii din România urmează o curriculă diferențiată până la finalizarea acestuia. Sistemul educațional din prezent nu permite schimbarea profilului ales, chiar dacă elevii își schimbă preferințele pe parcursul liceului. Studiul realizat în cadrul proiectului de cercetare PN-III-P1-1.1-TE-2019-1726. Și publicat în revista International Journal of Manpower, arată că această inflexibilitate a sistemului educațional ar putea explica, parțial, nivelul ridicat de incompatibilitate dintre studii și ocupație prezent în piața muncii din România.

Recomandări

- 1. Amânarea repartizării elevilor către profiluri diferențiate de liceu:** Propunem amânarea procesului de repartizare a elevilor către profilurile diferențiate de liceu de la sfârșitul clasei a VIII-a la sfârșitul clasei a X-a. Această schimbare ar oferi elevilor mai mult timp pentru a-și dezvolta interesele și aptitudinile și ar permite o alegere mai informată și mai potrivită a profilului liceal.
- 2. Gruparea elevilor în funcție de abilități în pregătirea pentru repartizare către un profil diferențiat:** Recomandăm adoptarea unei abordări mai personalizate în procesul de pregătire pentru repartizare, prin gruparea elevilor în funcție de abilități. Acest lucru ar asigura o adecvare mai bună a elevilor la profilurile liceale și ar reduce probabilitatea de a alege un profil nepotrivit.
- 3. Reducerea diferențelor de curriculă dintre profilurile de liceu existente:** Propunem reducerea discrepanțelor de curriculă dintre profilurile de liceu existente, în special în primii doi ani de liceu. Această măsură ar asigura o bază mai solidă și mai uniformă pentru toți elevii, indiferent de profilul ales, și ar facilita trecerea ulterioară la alte domenii de studiu sau la piața muncii.

4. **Formularea unor reglementări care să crească flexibilitatea sistemului educațional:** Sugerăm formularea unor reglementări care să ofere mai multă flexibilitate în ceea ce privește schimbarea profilului pe parcursul studiilor liceale. Aceasta ar permite elevilor să-și ajusteze mai ușor traseul educațional în funcție de schimbările de interese sau de aspirații și ar contribui la reducerea incompatibilității dintre studii și ocupație.

Aceste 4 tipuri de măsuri pot fi alternative sau concomitente combinate.

Dacă școala generală se dovedește a fi insuficientă în pregătirea elevilor pentru alegerea profilului, până la o reformă profundă corelată pentru toate ciclurile de educație se poate găsi pentru generațiile deja formate sau în curs de formare o soluție de eșalonare a studiilor liceale:

- amânarea repartizării pe profiluri se poate face pentru ultimii doi ani, ca o împărțire pe trepte (model care a mai funcționat în România). Prima treaptă ar cuprinde o curriculă mai generală, puțin diferențiată, cu oferirea unor spectre de profil, urmând ca în treapta a II-a să se instituie o curriculă specializată (câtă vreme Evaluarea Națională nu este pe specialități nișate, este de așteptat ca ierarhia profilurilor să se facă după notele la cele două discipline, note care nu sugerează nicio diferențiere pe abilități). În această situație o reevaluare de treaptă (de ex. după clasa a X-a) ar reflecta mai acurat opțiunile elevilor.

- instituirea unui sistem de credite disciplinare (flexibil) ar ajuta elevii în orientarea conformă cu abilitățile și aspirațiile în formare și ar oferi într-un interval de doi ani răgazul unor auto-(re)evaluări cu privire la opțiunile de profil de studii. Sistemul de credite ar fi eficient și pentru o eventuală flexibilizare a ultimilor doi ani, dând posibilitatea de răzgândire în funcție de evoluții ale pieței, oportunităților și a evoluției personale.

5. **Introducerea în curriculum sau în alte activități școlare a unor programe de consiliere și orientare profesională** derulate în colaborare a sistemului de educație cu organizații profesionale și sistemul ONG prin care elevii de liceu să aibă acces la informații mai detaliate despre natura profesiilor și corelațiile dintre profesie și viața socială.

Bibliografie

- APM (2011), Raport "Absolvenții și Piața Muncii", <http://www.absolvent-univ.ro/rezultate/rezultate-studii.aspx>.
- Eurostat (2022), "Skills mismatch experimental indicators", Social statistics, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills>.
- OECD (2019), "Skills matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills, OECD skills studies", OECD Publishing, Paris.
- Alina Botezat, Cristian Incaltarau, Sabina Diac și Alexandra Claudia Grosu, "Having your career path decided too early: the effects of high school track on education-occupation mismatch", 2024, International Journal of Manpower, <https://doi.org/10.1108/IJM-03-2023-0123>.

Informații despre autori:

Alina Botezat

Institutul de Cercetări Economice și Sociale "Gheorghe Zane",
Academia Română, Filiala Iași România
botezat.alina@yahoo.com

Cristian Incaltarau

Centrul de Studii Europene, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România
cristian.incaltarau@uaic.ro

Sabina Ana Diac

Școala Doctorală de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România
diac.sabina@gmail.com

Alexandra Claudia Grosu

Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România
grosu_alexandra_claudia@yahoo.com